

ପୀର ପୁରୀ

-ମୌଳିକ ଶିକ୍ଷା - ସ୍ୱରୂପାଳୀ-

ଓଡ଼ିଶା ଶିକ୍ଷା ବିଭାଗୀୟ ଡିରେକ୍ଟର ମହୋଦୟଙ୍କ ଦ୍ଵାରା
ପ୍ରାଇଜ ଓ ଲାଇବ୍ରେରୀ ପାଇଁ ଅନୁମୋଦିତ ।

ମୌଳିକ ଶିକ୍ଷା ଗ୍ରନ୍ଥମାଳା—୧୪

ବୀର ପୂଜା

ନଳିନୀପ୍ରଭା

ପ୍ରକାଶକ
ଚଉଧୁରୀ ଶ୍ରୀ ଲୋକନାଥ ନନ୍ଦ
ପ୍ରୋପ୍ରାଇଟର, ସାରସ୍ଵତ ଭଣ୍ଡାର
ବାଲୁବଜାର, କଟକ—୨

ମୂଲ୍ୟ ଟ ୦।୮

ବା

୩୭ ନୂଆ ପଇସା

ପ୍ରଥମ ମୁଦ୍ରଣ

୧୯୫୯

ମୁଦ୍ରାକର—ଆର୍. ଏନ୍. ଭଞ୍ଜଦେଓ
କନିକା ପ୍ରେସ, କଟକ—୧

ବୀର ପୂଜା

ପୁର ଆକାଶ ନାଲି ଦିଶି ଆସୁଥିଲା । ନେଳିଆ ଆକାଶ
ଉପରେ କି ସୁନ୍ଦର ଚନ୍ଦ୍ର । ସତେ ଅବା କେଉଁ ବନ୍ୟାଦ

ଚନ୍ଦ୍ରକର ଚନ୍ଦ୍ରଗୁଡ଼ିଏ ଧରି ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଛି । ସୂର୍ଯ୍ୟ ଦେବତା
ଆସିବେ—ଉପହାର ଦେବ ।

ସବୁଦିନ ପରି ରବିର ନଦ ଭାଙ୍ଗିଛି । ବନ୍ଧଣା ଗୁଡ଼ିଛି । ମୁହଁ ହାତ ଧୋଇଛି । ଦାଣ୍ଡପାଖ କୋଠାରେ ଅଛି ଭଣା ହୋଇଥିବା ତୁଳା । ପାଖରେ ବଳଣା ଫେଡ଼ି । ଭଣା ତୁଳାକୁ ବଳଣା କରି ଚାଲିଛି । ଆଜି ପାଇଁ ବଳଣା କରି ନେବ । ତା ପରେ ସୂତା କାଟିବ । ରବିର ଏଇଟା ସବୁ ଦିନର କାମ । ପାଠଶାଳା ଆଜି ବନ୍ଦ । ବେଶି ସମୟ ସୂତା କାଟିବାକୁ ମନେ ମନେ ଠିକ୍ କରି ନେଇଛି । ସୂତା କାଟିବାକୁ ସେ ଧରି ଭଲ ପାଏ । ଅଭ୍ୟାସର ପଡ଼ିଗଲାଣି । ତାକୁ ଅଉଁସି ଧରି ଲାଗେନା । ପ୍ରଥମେ ପ୍ରଥମେ ଚିତ୍କାର ଲାଗୁଥିଲା । ଏବେ ଆଉ ନାହିଁ । ସୂତା ନି କାଟିଲେ ତାକୁ ଆଉ ଭଲ ଲାଗେନା ।

ରବିର ପତ୍ନୀ ସାଙ୍ଗ କିଶୋରୀ । କିଶୋରୀ ଧାଇଁ ଧାଇଁ କୋଠା ଭିତରକୁ ପଶି ଆସିଲା । ହାତରେ ତାର ଡାଲ । ମୁହଁରେ ତାର ମସ । ରବିକୁ ଦେଖି ହସ ତାର ମଉଳି ଗଲା । କହିଲା—ରବି ! ତୁ ଭାରି ବୋକା । କାହିଁକି ଏମିତି ଚୋରୁଟୁର କହିଲୁ ? କଣ ପାଇବୁ ଏ ସୂତା କଟାରୁ ? ଅକାଶେଟାରେ ଏମିତି ଗଧ ପରି ଖଟୁରୁ ସିନା ! ତୋତେ ମୁଁ କେତେଥର ମନା କଲଣି ଏ କାମ ଗୁଡ଼ିବାକୁ । ମୋଟେ ମନ୍ଦୁରୁ । ଟିକିଏ ବେଳ ପଡ଼ିଲେ ସୂତା କଟା ଚାଲିଲା । ଆଉ କିଛି କାମ ନାହିଁ ଯେମିତି ! !

ରବି ମୁହଁ ଟେକି ଚାହିଁଲା । କିଶୋରୀ କଥା ତାକୁ ଭଲ ଲାଗିଲା । କହିଲା—ନା, ମୁଁ ଜାଣିବାରେ ପ୍ରତିଦିନ ଏଇ ସମୟରେ ସୂତା କଟା ଛଡ଼ା ଆଉ କୌଣସି ଭଲ କାମ ନାହିଁ । ମୁଁ ଏକା ନୁହେଁ—“ମୁଁ ଭାବୁଛି ସମସ୍ତେ ସୂତା କାଟିବା ଭଲ ।”

କଟିଶାର ଥିଲା କଲ୍—ତୋଟି ପରି କଣ ସମସ୍ତେ ଓଲୁ ହୋଇଛନ୍ତି ? ଆରେ, ଧାନ କୁଟିଲେ ସିନା ଗୁଡ଼ଲ ବାହାରିବ । ତଷ୍ଟି କୁଟିଲେ କଣ ହେବ ? ଅକାରଣେ ହାତ ଗୋଡ଼ି ବାଧେଇବା ସିନା ସାର ହେବ ! ଛି, ଛି, ତୁ ନିହାତି ଓଲୁଟାଏ ! !

ରବି କହିଲା—ଏ କାମ ଯଦି ତଷ୍ଟିକୁଟା ପରି ହେଲା, ଆଉ କୋଉ କାମ ଧାନ କୁଟା ପରି କହିଲୁ ? ଏ ସମୟରେ ଆଉ କଣ କଲେ ଭଲ ହେବ ବୋଲି ଭାବୁଛୁ ?

କଟିଶାର ଚଟୁର ଉତ୍ତର ଦେଲା—କାହିଁକି, ଆଉ କଣ କିଛି କାମ ନାହିଁ ? ଖେଳନ୍ତୁ, ନ ହେଲେ ଆରାମରେ ଶୁଅନ୍ତୁ ! ସକାଳୁ ଉଠିବାକୁ କଣ ଭଲ ଲାଗେ ? ଖରା ନ ହେଲେ ମୋର ନିଦ କେବେ ଭାଙ୍ଗିବାର ଦେଖିବ ? ଆଜି ସିନା ଟିକିଏ ତୃଷ୍ଣା ଉଠି ପଡ଼ିବ । —ଇଏ ! ଦେଖିଲୁ ମୁଁ ତୋତେ ଡାକି ଆସିଥିଲୁ କାହିଁକି, ଏଠି ଅକାରଣରେ ବାଜେ ଗପରେ ମାଡ଼ି ଗଲଣି । ଆ, ଫଲ୍ ତୋଳିବା । ଜାଣିନୁ କି ଆଜି କଣ ?

ରବି ଜାଣି ଆଜି ଗୋପବନ୍ଧୁଙ୍କର ସ୍ମୃତି ଦିବସ । ଗୋପବନ୍ଧୁ—ଆମର ଓଡ଼ିଶାର ମଣି ପରି ସେ ଥିଲେ । ବହୁରେ ତାଙ୍କର ଫାଟିଆ ଦେଖିବ । ବଙ୍ଗରରେ, ଦାଣ୍ଡରେ, ବାଟରେ, ଖବର କାଗଜରେ ତାଙ୍କର ଫାଟିଆ ଦେଖିବ । କେତେ ଚନ୍ଦ୍ର ବିଚିତ୍ର ଫାଟିଆ ଦେଖିବ । ସେ ଦେଖିପାରି କି କି କାମ କରିଥିଲେ ବହୁରେ ପଡ଼ିବ । ଦେଶ ପାଇଁ କିମ୍ବଦନ୍ତୀର ଧନ ଜୀବନ ବଳ ଦେଇଥିଲେ ତା ପଡ଼ି ଜାଣି ପାରିବୁ । ଶ୍ରେଣୀରେ ଗୋପବନ୍ଧୁଙ୍କର ଜୀବନୀ ପଢ଼ା ହୁଏ । ବହୁରେ ଗୋପବନ୍ଧୁଙ୍କର ନାମରେ କବିତା ଲେଖା ଯାଇଛି । ତାକୁ ଗୁରୁଜୀ ବୁଝାଇ

ଦେଇଛନ୍ତି । ରବି ତନ୍ମୟ ହୋଇ ଶୁଣିଛି । ସେତେବେଳେ ସତେ
ଅବା ସେ ଗୋପବନ୍ଧୁଙ୍କୁ ନିଜ ସାମନାରେ ଦେଖିବାକୁ ପାଇଛି ।
ଲେମ ତାର ଟାଙ୍କୁରି ଉଠିଛି । ଆଖିରୁ ତାର ଲୁହ ଝରିଛି । ମୁଣ୍ଡ
ତାର ଆପେ ଆପେ ତଳକୁ ନଇଁ ପାଇଛି ।

ଆଜି ସେଇ ଗୋପବନ୍ଧୁଙ୍କର ଶ୍ରାଦ୍ଧ ଦିବସ । ସାଇପିଲମାନେ
ଏ ଉତ୍ସବ ପାଳିବେ । ବଡ଼ ଆଡ଼ମ୍ବର ସହକାରେ ପାଳିବେ ।
କେତେ ଦିନୁ ଚାନ୍ଦା ଅସୁଲ ହେଲାଣି । ସେ ବି ଚାନ୍ଦା ଦେଇଛି ।

ଗୋପବନ୍ଧୁଙ୍କର ବଡ଼ ଛବି କଣା ହୋଇ ଆସିଛି । ସଭା
ହେବ । ଭୋକି ହେବ । ସଭାରେ କଣ କଣ କରିବାକୁ ହେବ,
କିଏ କିଏ ଲେଖି ଆଣିବେ ତାର ତାଲିକା ଆଗରୁ ହୋଇଛି ।
ରବି ତାଲିକା ଦେଖିଛି, ଚାନ୍ଦା ଦେଇଛି, କିନ୍ତୁ ଏଥିରେ ବେଶି
ବେଳେ କାଟିବାକୁ ସମୟ ପାଇନି ।

ଆଜି ସେଇ ଶୁଭ ମୁହୂର୍ତ୍ତ । କିଶୋର ଆସି ଆଗରେ ଠିଆ
ହେଲାଣି—ଫୁଲ ତୋଳିବାକୁ ଡାକିଲାଣି । ରବି କହିଲା—ତୁ
ଆଗେ ଯା । ମୁଁ ସୂତା କାଟି ସାରି ଯାଉଛି । ସୂତା କଟା ମୋର
ନିଶା ହୋଇ ଗଲାଣି । ଦିନେ ସୂତା ନ କାଟିଲେ ମୋତେ ମୋଟେ
ଭଲ ଲାଗେନି । ବଳଶା ବଳା ସରିଲାଣି । ସୂତା କାଟିସାରି
ଯିବି । ରବି କହି ଚାଲିଛି । ଏଣେ ସୂତା କାଟି ଚାଲିଛି ।

କିଶୋର ବିରକ୍ତ ହେଲା । କହିଲା—ତୋ ଉପରେ ଏଇଥି-
ପାଇଁ ମୁଁ ରାଗେ । ଫୁଲତୋଳା ମଜା କୁଆଡ଼େ ଗଲା, ଏଠି ବସି
ସୂତାକଟା ଚାଲିଛି । ଚାଲିଲୁ ଦେଖିବୁ ସାଇ ମଣ୍ଡପ କେମିତି
ହେଲାଣି । କାଲି ଅନେକ ରାତି ଯାଏ ବସି ଆମେ କଣ କଣ କରିଛୁ

ଗୁଲ୍ ଦେଖିବୁ । ନାଲି, ନେଲୀ, ଆଉ ଆଉ କେତେ ରଙ୍ଗର
କାଗଜ କଣି ଅଣି ଫୁଲ କାଟିବୁ । ପତାକା କରିବୁ । ଆମ୍ବ-
ତୋରଣ ଦେଇବୁ । ସୁନେଲି ରୂପେଲି ଜଞ୍ଜା ଆଣି ଦ୍ଵାରବନ୍ଦ
ସଜେଇବୁ । ବର୍ତ୍ତମାନ ଫୁଲ ଆଣିଲେ ଆହୁରି ଭଲ କରି
ସଜାଇ ଦେବୁ । ନିଳ, ଦେବ ହେଉକା କଇଁଫୁଲ ପାଇଁ ସେ
ପାଖ ବେକୁ ଯାଇଛନ୍ତି । ଆଉମାନେ ଫୁଲ ପାଇଁ ଗଲେଣି ।
ତୋତେ ମୁଁ ଖାସ୍ ଡାକି ଆସିବି । ଯେ ଫୁଲ ଡାଲୁ ଧରି ଆ ।
ଏ ପାଖକୁ ଯାଇ ଡାଲୁଏ ଲେଖାଏଁ ଫୁଲ ତୋଳି ଆଣିବା ।
ଚମ୍ପା ଗଛରେ ଫୁଲ ଭରା ହୋଇ ରହିବ । ସ୍କୁଲ ବଗିଚାର ଫୁଲ
ଗଛଗୁଡ଼ାକ ଫୁଲରେ ଭରପୁର । ସତ୍ତକ ଅପେକ୍ଷା ବେଶି ଫୁଲ
ତୋଳିବା ଆମେ ।

ରବି ସେମିତି ବଳଣା ବଳି ଚାଲିଛି । କଣୋର ମନରେ
ରାଗ ଆସିଲା । ରାଗରେ ବଳଣା ପେଡ଼କୁ ଟାଣି ଆଣିଲା ।
କହିଲା—ଏଥର ଆଉ ଯିବୁ କୁଆଡ଼େ ? ଆଉ ବଳଣା କେମିତି
କରିବୁ କର । ମୋ କଥା ନ ମାନିଲେ ତୋର ତାକୁଡ଼ି ଫାକୁଡ଼ି
ଭାଙ୍ଗିଦେବି ଏକା ହଁ !

କଣୋର ଜବରଦସ୍ତି କଲଣି । ରବିର ଆଉ ଚାଲ କଣ ?
ବଳଣାଗୁଡ଼ିକ ଠିକ୍ ଜାଗାରେ ରଖି ଦେଲା । ଘର ଭିତରକୁ
ଚାଲିଗଲା । ଟିକକ ପରେ ଡାଲୁଟିଏ ଧରି ଚାଲିଆସିଲା । କହିଲା—
ତୁ ଯା କହୁ ଭାଇ, ସବୁଦିନ ସୂତା ନ କାଟିଲେ ମୋତେ ମୋଟେ
ଭଲ ଲାଗେନା । ଗୁରୁଣୀ କଣ କହୁଛନ୍ତି ତୋର ମନେ ପଡ଼ୁ
ନାହିଁ କି ? ଦେଖିବୁ ଗୁରୁଣୀ କେମିତି ସବୁଦିନ ସୂତା କାଟୁଛନ୍ତି ।
ମହାମା ଗାନ୍ଧି ସବୁଦିନ ସୂତା କାଟୁଥିଲେ । ମହାମା ଗାନ୍ଧି କହିଛନ୍ତି
ସମସ୍ତେ ସୂତା କାଟିଲେ ଦେଶର ଦୁଃଖ ଦୁଃସ୍ୱପ୍ନ ।

କିଶୋର ହେଁ ହେଁ ହୋଇ ହସି ଉଠିଲା । ରବିର କଥା ତା ମନକୁ ପାଇନି । ରବି କହିଲା—ମହାତ୍ମାଙ୍କର କଥାକୁ ବି ତୁ ବେ-ଖାତିର କରୁଛୁ । ତାଙ୍କ କଥା ବି ତୋର ପରିଚେ ଆସୁନି । ବହୁରେ ପରା ତାଙ୍କ କଥା ପଢ଼ିଲୁ ? ସେ କେତେ ବଡ଼ ଲୋକ ଥିଲେ ଶ୍ରାବିଲୁ ଦେଖି । ଏତେ ବଡ଼ ରାଜ୍ୟରେ କିଏ ତାଙ୍କ ନାଁ ନ ଜାଣେ କହିଲୁ ? ଏ ସାରା ଦୁନିଆରେ କିଏ ତାଙ୍କୁ ନ ଚିହ୍ନେ କହିଲୁ । ଆଜି ପରା ତାଙ୍କୁ ପୂଜା କରୁଛନ୍ତି । ସେ ଯେତେବେଳେ ସୂତାକଟାକୁ ସବୁଠୁ ବଡ଼ କାମ ବୋଲି କହିଛନ୍ତି, ଆମେ ନାହିଁ କରିବା କେମିତି ? ତାଙ୍କଠାରୁ ଆମର କଣ ବେଶୀ ବୁଦ୍ଧି ? ଗୁରୁଜୀ କହନ୍ତି, ଗାନ୍ଧିଜୀ ସୂତାକଟାକୁ ସବୁଠୁ ବଡ଼କାମ ବୋଲି ସବୁବେଳେ କହି ଆସିଛନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ସମସ୍ତେ ଆଜି ସେ କଥା ବୁଝିପାରି ନାହାନ୍ତି । ବୁଝିଲେ ମଧ୍ୟ ନବୁଝିଲେ ପରି । କିନ୍ତୁ ଦିନ ଆସିବ, ସମସ୍ତେ ତାଙ୍କର ଏ କଥାକୁ ବେଦର ଗାଥା ପରି ମାନିବ ।

ସାବିତ୍ରୀ ଅସି କେତେବେଳେ ପାଖରେ ଠିଆ ହେଲଣି । ତା ହାତରେ ବି ଫୁଲ ଡାଳ । ଡାଳ ପୂରି ନ ଥିଲେ ବି କେତେ-ଗୁଡ଼ିଏ ଗୋଲପ ଫୁଲରେ ଡାଳଟି ଅଧା ହୋଇ ଯାଇଛି । ରବିର କଥା ସେ ଶୁଣୁଥିଲା । ରବିର ମୁହଁକୁ ବଳବଳ କରି ବୁଲୁଥିଲା । କେତେ ଥର ସେ ରବିର ଏମିତି କଥା ଶୁଣିବ ।

ରବି କହି ଚାଲିଗଲା—ତୁ ଯାହା କହୁଛ ତା କହ କିଶୋର ମୁଁ ଗୁରୁଜୀଙ୍କର ଏ କଥାକୁ ଠିକ୍ ବୋଲି ଶ୍ରାବେ । ଗୁରୁଜୀଙ୍କର ସବୁ କଥାକୁ ମାନେ । ଯୋଡ଼ କଥା ବୁଝି ନପାରେ ପର୍ବର । ଏଇ ସୂତାକଟା ବିଷୟରେ କେତେ କଥା ତାଙ୍କୁ ପଚାରିଥିଲା ।

ସେ ଗୋଟି ଗୋଟି କରି ସବୁ ବୁଝାଇ ଦେଲେ । ବସ୍ । ଶୁଣିବୁ
ଯଦି ବସ ।

କଟ୍ଟୋର ରାଗି ଉଠିଲା—ସେତ । ତୋ ଭଲଆ ଗପୁଡ଼ି
ସାଙ୍ଗରେ ଗପ କରୁଥିଲେ ଦିନ ଅଣିବ ନାହିଁ । ନାହିଁଲେ
ସାବି ?

ସାବିନୀ ମୁରୁକି ହସିଲା । କଟ୍ଟୋର କଥା କେତେ ଦୂର
ସତ କି ମିଛ ସେ ବିଚାର କରିନି । ସାଧାରଣ ହସଟିଏ ହସିବ ।

କଟ୍ଟୋର ଆଗେଇ ଚାଲୁ ଚାଲୁ କହିଲା, ସାବି । ତୁ ତ
ଏଠିକୁ ସବୁଦିନ ଆସୁଛୁ, ଏଥର ରବି ଯଦି ଘରେ ସୂତା କାଟେ
ଭଲକରି ଟିକିଏ ଦେଖିଲା କାମ କରିଦେବୁ । ତାକୁଡ଼ି ଲୁଚେଇ
ଦେବୁ । ନଟେଇ ଛାଡ଼ିଦେବୁ । ସୂତାଗୁଡ଼ାକ ଗୁପାଭୁଝା
କରିଦେବୁ । ଦେଖିବା ସେ କେମିତି ସୂତା କାଟିବ ।

ସାବିନୀର ସେଇ ହସ । ସବୁ କଥାରେ ତାର ହସ ।
ହସିଲେ ମୁହଁଟି ତା'ର କେଡ଼େ ସୁନ୍ଦର ଦିଶେ । ଶରତର
ନେଲିଆ ଆକାଶର ପୁନେଇଁ ଗୁମ ପରି ଦିଶେ । ସାବିନୀ ରବିର
ପଡ଼ିଶାଘର ଝୁଅ । ରବିର ଧୂଳିଖେଳ ସାଙ୍ଗ । ଏକା ସାଙ୍ଗରେ
ଖେଳାବୁଲା—ଏକା ସାଙ୍ଗରେ ପାଠ ପଢ଼ା । ବେଳେ ବେଳେ
ଏକା ସାଙ୍ଗରେ ଶିଆପିଆ । ରବିକୁ ଦଣ୍ଡେ ନ ଦେଖିଲେ
ସାବିନୀକୁ ଭଲ ଲାଗେନା । ସାବିନୀକୁ ଦଣ୍ଡେ ନ ଦେଖିଲେ
ରବିକୁ ଭଲ ଲାଗେନା । ରବିର କାମ ଦେଖି ସାବିନୀ ମଧ୍ୟ
ଘରେ ବେଳେ ବେଳେ ସୂତା କାଟେ । ସୂତା କାଟୁ
କାଟୁ ଗୀତ ବୋଲେ । ଛାଣ ସୁନ୍ଦର ତା'ର ସ୍ଵର । ତା

ଗୀତ ଶୁଣିଲେ ଯିଏ ହେଲେ ଦଣ୍ଡେ କାନ ପାରି ଠିଆ ହୋଇ ଶୁଣେ ।

ସାବଣୀ ହସିଲା । ଆହୁରି ଯୋରରେ ହସି ଉଠିଲା । କିଶୋର ଚିଡ଼ି ଉଠି କହିଲା—କଲେ ଟୋକ ! ମୋ କଥା ମନକୁ ପାଇଲା ନାହିଁକି ? କହ—କହ ମୋ କଥା ମନକୁ କି ନା ।

କିଶୋର ପଛ ପାଖକୁ ବୁଲି ପଡ଼ି ଠିଆ ହୋଇ ପଡ଼ିଲା । ସାବଣୀକୁ ଏଡ଼େ ଏଡ଼େ ଆଖି କରି ରୁହିଁଲା । ସାବଣୀ ଜାଣେ କିଶୋରର ରଙ୍ଗ ଢଙ୍ଗ । ସବୁ କଥାରେ ସେ ତାକୁ ଏମିତି ଡରାଏ । ପୁଣି ପଛେ ପଛେ ହେଁ ହେଁ ହୋଇ ହସି ଉଠେ । ସାବଣୀ କିଶୋରକୁ ଖତେଇ ହେଲା । କିଶୋର ହସି ଉଠିଲା । ରବି ମଧ୍ୟ ହସ ସମ୍ଭାଳି ପାରିଲାନି ।

ଆଗରେ ଚମ୍ପାଗଛ । କଥାର ସୁଅ ବଦଳିଗଲା । ସମସ୍ତେ ରୁହିଁ ରହିଲେ ଚମ୍ପାଗଛ ଉପରକୁ । ଫୁଲ ରଙ୍ଗୁଣୀ ସାବଣୀର ଲେଉଟାଣି ଆଖି ମଧ୍ୟ ସେଇ ଗଛ ଉପରେ । ଫେରେଇ ଆଣିବାକୁ ମନ ହେଉନା । ଗଛରେ ଫୁଲ ଭରି ରହିଛି । ପବନରେ ଦୋହଲୁଛି । ସତେ ଅବା ଫୁଲଗୁଡ଼ିକ ହସୁଛନ୍ତି ଆଉ ମୁଣ୍ଡ ଟୁଙ୍ଗାରି ଡାକୁଛନ୍ତି—ଆସ, ଆସ ଆମେ ସାଙ୍ଗ ହୋଇ ଖେଳିବା । ଆମେ ତମର କିଛି ଅନିଷ୍ଟ କରିବୁନି । ତମେ ବି ଆମର କିଛି କରନା । ଆମକୁ ତୋଳି ନେଇ ପାଦରେ ଦଳି ଦିଅନା । ଦିଅଁଙ୍କ ମୁଣ୍ଡରେ ଆମର ସ୍ଥାନ—କାହାର ପାଦତଳେ ଆମର ସ୍ଥାନ ନୁହେଁ !

କେହି କିଛି ନ କହୁଣୁ ସାବିତ୍ରୀ ଆଗେ କହିଲ—ରବି ଭାଇ ! ଦେଖିଲଣି କେତେ ଫୁଲ ଫୁଟିଛି । ମୋତେ ସବୁ ଡ଼େକ ତୋଳିଦିଅ । ମୁଁ ସବୁ ନେବି ।

ରବି କିଛି ନ କହୁଣୁ କିଶୋର କହିଲ—ଆଉ କଣ ନ ହେଲେ ବାଙ୍କା ରଖି ଦିଅନ୍ତେ ପରା ।

ରବି କହିଲ—ଏତେ ଲୋଭ କଲେ ଚଳିବ ? ଏତେ ଲୋଭ କଲେ ଭାରି ଖରାପ—ଜାଣିରୁ ନା ? ଏତେ ଫୁଲ ଆମର କଣ ହେବ ? ଆମର ଯାହା ଦରକାର ତା' ନେବା । ସବୁ ଗୁଡ଼ାକ ନେଲେ ଗଛ ଅସୁନ୍ଦର ଦେଖାଯିବ । ଯେତେ ଦୂରକୁ ହାତ ପାଇବ ତୋଳିବା । ମଟକା ଗଛ । ଚଢ଼ି ତୋଳିଲେ ବାହୁ ଭାଙ୍ଗିଯିବ । ଯିଏ ଚଢ଼ିବ ତଳେ ଖସି ପଡ଼ିବ । ଗୋଡ଼ ହାଡ଼ି ଭାଙ୍ଗିଯିବ ।

କିଶୋର ବାହାଦୁରୀ ଦେଖେଇ ହେଲ—ହେଁ ! ଭାଗ୍ୟ ଭାଙ୍ଗି ପଡ଼ିବ । ଭାରି ସବୁ ତୋଳି ହେବନି । ତୋ ଭଳିଆ ମୁଁ କଣ ଡରୁଆ ହୋଇଛି ? ସାବି ! ହେଇ, ତୁ ଠିଆ ହୋଇ ଥା—ଦେଖ ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ମୁଁ କେମିତି ଗଛଟିକୁ ଲଣ୍ଡା କରି ଦେଉଛି ।

ସାବିତ୍ରୀ ଆନନ୍ଦରେ ତାଳି ମାରି ଉଠିଲା । କିଶୋର କୁଞ୍ଚି କାନିକୁ ଅଣ୍ଟାରେ ଭିଡ଼ିଦେଇ ଧାଇଁଗଲା ଚମ୍ପାଗଛ ମୂଳକୁ । ହାତ ପାଇଲା ଭଳି ଗ୍ରେଟ ଡାଳଟିଏ । ତାକୁ ଧରି ଉପରକୁ ଉଠିବାକୁ ହେବ । କିଶୋର ସେଇ ଡାଳକୁ ଖପ୍ କରି ଧରି ପକାଇଲା । ଅନ୍ୟ ହାତରେ ଗଛର ଗଣ୍ଡିକୁ ଧରିଲା । ଗୋଟିଏ ଗୋଡ଼ ଗଣ୍ଡିରେ

ଦେଇ ଅନ୍ୟ ଗୋଡ଼କୁ ଉଠେଇବାକୁ ବସିବ ଶୁଭଲ — କଟ୍—
କଟ୍...କଟ୍...

ଦୁଲ୍.....

କିଶୋର ତଳେ କରୁଡ଼ି ହୋଇ ପଡ଼ିଲା । ଉଃ ! ଆଃ !...
କିଶୋର ଚକ୍ରାଚ କରି ଉଠିଲା । ସାବିତ୍ରୀ ଭାରି ଖୁସୀ । ତାଳି ମାରି
ନାଚିଲା । ରବି କିନ୍ତୁ ହସିନି । କିଶୋର ପାଖକୁ ଧାଇଁଗଲା । ଭାରି
ଦୁଃଖରେ କହିଲା—ହେଇ ଚାନ୍ଦିଲୁ—ମୁଁ କହୁ ନ ଥିଲି ଏ ଗଛ
ମଟକା ବୋଲି । ଉଠ ।

ରବି କିଶୋରର ଦୁଇହାତ ଧରି ଉଠାଇବାକୁ ଯାଉଥିଲା ।
ତା ଆଗରୁ କିଶୋର ଧଡ଼ପଡ଼ ହୋଇ ଉଠି ପଡ଼ିଲା । ତା ପିଠି
ତମାମ ଥିଲା । ମୁଣ୍ଡ ବାଳରେ ଥିଲା । ରବିର କଥା ତାକୁ ଭଲ
ଲାଗିଲା । ମନେ ମନେ ଭାବିଲା ପଡ଼ିଯିବାର ଦେଖି ରବି
ପରିହାସ କରୁଛି । ଏଡ଼େ ଏଡ଼େ ଆଖିରେ ରବିକୁ ଚାହିଁ କହିଲା—
ଉଃ ! ସତେ ସେମିତି ତୁ କେବେ ଗଛରୁ ପଡ଼ିବୁ । କାହିଁ—କାହିଁ
ମୋର କଣ ହେଲା କି ?

ରବି ଜାଣେ ଏ କରଡ଼ା ଖାଇ କିଶୋରକୁ ନିଶ୍ଚୟ
କାଟିଥିବ । କିନ୍ତୁ କିଶୋର ସେ କଥା ଜଣାଇ ଦେବାକୁ ବିଲୁକୁଳ
ନାହାନ୍ତି । ଓଲଟି ଡାଲୁ କରୁଛି । ଭଲ କଥା ତାକୁ ପିତା ଲାଗୁଛି ।

କିଶୋର ସେମିତି ଏଡ଼େ ଏଡ଼େ ଆଖି କରି କହି ଚାଲିଛି—
ସାବି ! ସାବି ! ସେମିତି ମୋତେ ଚିଡ଼ାନା କହୁଛି ଦେଖ ।
ଗୋଟେ ବି ଫୁଲ ଦେଖିନି । ସବୁ ସାଙ୍ଗରେ ନେଇଯିବ ।

କିଶୋରର ପିଠିପାଖଟା କାଟୁଛି । ପଛପାଖରୁ ଥିଲା
ଚୁଡ଼ିନି । ମନ ଦୁଃଖକୁ ମନରେ ବୁଦ୍ଧି ରଖିଛି । ଥିଲା ଝାଡ଼ିବାକୁ

ଦେଖା କରିନି । ତାର କଷ୍ଟ ସେ କାହାକୁ ଜଣାଇ ଦେବାକୁ
ରୁହନ୍ତି । କଣୋରର କଥା ଶୁଣି ସାବଣୀ ସତକୁ ସତ ଭୁଲି
ହୋଇଗଲା । ଆଉ କୋଉ କଥାକୁ ସେ ଖାତର କରି ନ ଥାନ୍ତା—
କିନ୍ତୁ କଣୋର ଯଦି ଫୁଲ ନ ଦିଏ, ସେ କଣ କରିବ ? ଛୁଏ
ଛୁଏ ତାର ଖତେଇ ଝିହବାଟା ବନ୍ଦ ହୋଇଗଲା ।

ରବି ସାବଣୀର ମନ ଦୁଃଖ ବୁଝି ପାରିଲା । ହସିଲା ।
କଣୋର ସେତେବେଳକୁ ଗଛ ଉପରକୁ ଚଢ଼ି ସାରିଲଣି । ଏଥର
କିନ୍ତୁ ଭାରି ସାବଧାନରେ ଚଢ଼ିବ । ସରୁ ବାହରେ ମୋଟେ ପାଦ
ଦେଉ ନ ଥାଏ । ରବି କଣୋର ଆଖିକୁ ରୁହୁଁ ରହିଥାଏ । ଆଉ
ଭାବୁଥାଏ କଣୋର ଏଥର ନିଜେ ବୁଝି ପାରିବ ତା କଥା ସତ
କି ମିଛ । କେମିତି ସବୁ ଫୁଲ ତୋଳିବ ଦେଖିବା । ଉପରକୁ
ମୋଟେ ଯାଇ ପାରିବନି । ଆଉ ବି ଭାବୁଥାଏ ଆଜିକାର କଥା ।
ଉତ୍କଳମଣି ଗୋପବନ୍ଧୁଙ୍କର ଆଜି ସ୍ମୃତି ଦିନ । ଗୁରୁଜୀ କହୁଥିଲେ
ଓଡ଼ିଶାର ଅନେକ ସ୍ଥାନରେ ଲୋକେ ଆଜି ତାଙ୍କର ପୂଜା
କରିବେ । ଏଠି କେବେ ଦେଖା ନ ଥିଲା । ଏବର୍ଷ ନୂଆ ହୋଇ
ଆରମ୍ଭ ହୋଇଛି । ଦେଶର ଯେଉଁମାନେ ନେତା ଥିଲେ, ଦେଶର
ଯେଉଁମାନେ ବଡ଼ ମଣିଷ ଥିଲେ, ସେମାନଙ୍କର ପୂଜା କରିବା
ଉଚିତ । ସେମାନଙ୍କୁ ଠିକ୍‌ର ପରି ମାନବା ଉଚିତ । ତାଙ୍କର
ପୂଜା ନ କଲେ ଦେଶର ଲୋକଙ୍କୁ ଭଲ ବୋଲି କୁହା ଯିବନି ।
ଦେଶର ଏଇ କୀର୍ତ୍ତୀମାନଙ୍କର ପୂଜା ଯେଉଁମାନେ ନ କରନ୍ତି,
ସେମାନେ ଦେଶ ପାଇଁ କିଛି କରୁନାହାନ୍ତି ବୋଲି ସେହିନ
ସତ୍ତ୍ୱରେ ଚଳିଯିବ କହି ଗଲେ । ଶେଷକୁ ଠିକ୍ ହେଲା ଏଠି
ମଧ୍ୟ ଗୋପବନ୍ଧୁଙ୍କର ସ୍ମୃତିଦିବସ ପାଳନ କରିବାକୁ ହେବ ।

ରବି ସଭାରେ ସେ ସବୁ ଶୁଣିଲା । ତା ପରେ ସାଙ୍ଗ ପିଲାଙ୍କର ଚେଷ୍ଟା ମଧ୍ୟ ଦେଖିଛି । ପାଠପଢ଼ା ଛାଡ଼ି ସେମାନେ ଚାନ୍ଦା ପାଇଁ ଘର ଘର ବୁଲିଛନ୍ତି । ଏଇ କାମର ବାହାନା କରି ଘରେ ଯାଇ ଶୋଇଛନ୍ତି । ଖେଳିଛନ୍ତି । ପଢ଼ି ନ ଆସି ଏଠି ସେଠି ବୁଲିରନ୍ତି । ପୋଖରୀରେ ମାଛ ଧରିରନ୍ତି । ନଈକୂଳରେ ବୁଲି ବାଟୁଳରେ ଚଢ଼େଇ ମାରିରନ୍ତି । ପାଠପଢ଼ା ବେଳେ ମଣ୍ଡପ ସଜାଇବା ପାଇଁ ଦଳ ଦଳ ହୋଇ ଚାଲି ଆସିଛନ୍ତି ।

ରବି କିନ୍ତୁ ପଢ଼ାବେଳେ ପଢ଼ା ଛାଡ଼ି ଚାଲି ଆସିନି । ଗୁରୁଜୀଙ୍କ ଉପଦେଶ ମନ ଦେଇ ଶୁଣିଛି । ଗୁରୁଜୀ କହିଛନ୍ତି— ଦେଶର ବୀରମାନଙ୍କର ପୂଜା କରିବା ଉଚିତ । କିନ୍ତୁ ଖାଲି ବାହାରେ ଦେଖାଇବା ପାଇଁ ନୁହେଁ । ବାହାରେ ତାଙ୍କୁ ଫୁଲରେ ସଜେଇ ଦେଇ, ବାଜା ବଜେଇ, ମଉଜ ମଜଲିସ୍ କରି ସର୍ବାଙ୍ଗ ଗାଇ ଖାଲି ସ୍ମୃତିଦିବସ ପାଳନ କରୁଛନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଯେଉଁମାନେ ତାଙ୍କର ପୂଜା ଏମିତି ଜାକଜମକରେ କରୁଛନ୍ତି, ସେମାନେ ସେଇ ବୀରପୁରୁଷମାନଙ୍କ ପରି ହେବାକୁ ଟିକିଏ ବି ଚେଷ୍ଟା କରୁନାହାନ୍ତି । ଏମିତି ପୂଜାର କୌଣସି ମୂଲ୍ୟ ନାହିଁ ।

ରବି କେତେ କଣ ଭାବି ଚାଲିଛି । ଏଣେ ଫୁଲ ଗୋଟାଇ ଚାଲିଛି । ସାବିତ୍ରୀ ବାଦ କଲପରି ତାଠୁ ଫୁଲ ଛଡ଼ାଇ ନେଇ ନିଜ ଡାଲାରେ ଭରି ରଖିଛି । ବେଳେ ବେଳେ ଉପରକୁ ଚାହିଁ କହୁଛି—କିଶୋର ଭାଇ ! ଆନ୍ଧ୍ରର ଉପରକୁ ଉଠ ମ । ସେ ଉପର ଡାଳରେ କେତେ ଫୁଲ ଦେଖୁଛ ତ । କିଶୋର ଉପରେ ଥାଇ କହୁଛି—ଦେଖ, ସବୁ ତୋଳି ଦେଉଛି, ଗଛରେ କିଛି ରଖି ଦେବନି ।

ରବି ଜାଣି ପାରୁଛି କଣୋରର ଏ କଥାର କୌଣସି ମୂଲ୍ୟ ନାହିଁ । ସେ କେବେହେଲେ ଆଉ ଉପରକୁ ଯାଇ ପାରିବ ନାହିଁ ।

×

×

×

×

ଫୁଲ ତୋଳା ଶେଷ କରି ଡିନିଙ୍ଗଣ ଫେରିଲେ । ବାଟରେ ପଡ଼ିଲା ସାହିର ସବୁମଣ୍ଡପ । କେତେ ପିଲା ସେଇଠି ଜମା ହୋଇଛନ୍ତି । ବଡ଼ ପିଲାଏ ସାନ ସାନ ପିଲାଙ୍କୁ କେତେ କାମ କରିବାକୁ ବରାଦ କରୁଛନ୍ତି । କେତେ ଜଣ ଚାରିପାଖ ସଫା କରୁଛନ୍ତି । ଆଉ କେତେ ଜଣ ଭୁଲୁଟାରେ ଏପାଖ ସେପାଖ ହେଉଛନ୍ତି । ନିଜ ନିଜ ଭିତରେ ଗୋଲରେ ମାଡ଼ ଦେଉଛନ୍ତି । ସେମିତି ଗୋଲରେ ଗୋଲରେ ମାଡ଼ ହେଉଁ ହେଉଁ ସତକୁ ସତ ମାଡ଼ ମରାମର ହେଉଛନ୍ତି । କିଏ ଭେଁ ଭେଁ ରଡ଼ି ଛୁଡ଼ୁଛି, କିଏ ହୋ ହୋ ହସି ଉଠୁଛି । କିଏ ନାଶରେ ନାଶ ଦସି କଳି ବଢ଼ାଇବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଛି । କଳି ବଢ଼ିଲେ ମଜା ଦେଖିବାର ଇଚ୍ଛା ।

ରବି ଫୁଲ ରଖି ଦେବାକୁ ମଣ୍ଡପ ଉପରକୁ ଗଲା । ଆଗରେ ସଜା ହୋଇ ରଖାଯାଇଛି ଗୋପବନ୍ଧୁଙ୍କର ଫଟୋ । ସେ ଆଡ଼କୁ ବୁଲୁଛି । କେଡ଼େ ଶାନ୍ତ, କେଡ଼େ ସରଳ ସେ ମୁହଁ ! ରବି ଏକ ଲମ୍ବରେ ଦେଖି ଯାଉଛି ସେହି ଫଟୋଟିକୁ । ତାକୁ ଜଣାଯାଉଛି ସତେ ଅବା ଗୋପବନ୍ଧୁ ହସୁଛନ୍ତି । ପାଖରୁ ସାଙ୍ଗ ପିଲାଙ୍କର ମାଡ଼ଧର, କଳିତକରାଣ ଶୁଣାଯାଉଛି । ସେତେବେଳେ ତାକୁ

ଜଣାଯାଉଛି ସତେ ଅବା ଏସବୁ ଦେଖି ଗୋପବନ୍ଧୁଙ୍କର ମୁହଁ
ଗମ୍ଭୀର ହୋଇ ଉଠିବ । ସତେ ଅବା ସେ ଫଟୋଟି ତା ଆଗରେ
ପ୍ରକୃତ ଗୋପବନ୍ଧୁ—ଜୀବନରେ ଥିବା ଗୋପବନ୍ଧୁ । ମନ
ଭିତରେ ତାର ନାଚି ଉଠିବ ଜୀଅନ୍ତା ଗୋପବନ୍ଧୁଙ୍କର ମୂର୍ତ୍ତିଟିଏ ।
ମନ ଭିତରେ ତା'ର ଫୁଟି ଉଠିବ ଗୋପବନ୍ଧୁ କରି ଯାଇଥିବା
ଲୋକ ହିତକର କାମଗୁଡ଼ିକ । ଆଗରେ ସେଇ ଗୋପବନ୍ଧୁଙ୍କର
ଛବି । ରବିର ମୁଣ୍ଡ ତଳକୁ ନଇଁ ଗଲା । ସେତେବେଳେ ଆଖି
ଆଗରେ ତାର କେହି ନାହାନ୍ତି, କେବଳ ସେଇ ଗୋପବନ୍ଧୁ—
ସେଇ ଉତ୍କଳର ମଣି, ସେଇ ମଣିଷରୂପୀ ଦିଅଁ ।

ସାବିତ୍ରୀ ହାତଧରି ଟାଣିଲା—ରବି ଭାଇ ! ଆ ଯିବା । ଆଉ
ଟିକିଏ ପରେ ଗାଧୋଇ, ଭଲ ଲୁଗା ପିନ୍ଧି ଆସିବା । ହେଇ
ସେମାନେ ଚାଲିଗଲେଣି । ଏଠି ପରା ଭୋଜି ହେବ । ଆସିଲେ
ଖାଇବାଟି । ଉଁ ଏମିତି କଣ ଫଟୋଟା ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁ ରହିବୁ ମା ।
ଆମ ଘରେ ତ ଏ ଗୋପବନ୍ଧୁଙ୍କର କେତେ ବଡ଼ ବଡ଼ ଫଟୋ
ଅଛି । କାତରେ ବରା ହୋଇଛି । ଏ ଫଟୋ ତା ଆଗରେ
ବଇନା ଯିବନି । ଏଟା କି ଫଟୋଟେ ଆଣିଲେ ମ ! ମୋ ମନ
ଜମାରୁ ପାଉନି ।

ରବିର ଧ୍ୟାନ ଭାଙ୍ଗିଗଲା । ସାବିତ୍ରୀ ମୁହଁକୁ ଚାହିଁଲା ।
ସାବିତ୍ରୀ କଥା ଶୁଣି ତାକୁ ହସ ମାଡ଼ଲା; କିନ୍ତୁ ହସିଲାନି ।
ସାବିତ୍ରୀକୁ ବୁଝାଇ କହିଲା—ଯା' ମନ ଭିତରେ ଗୋପବନ୍ଧୁଙ୍କର
ଛବି ଅଙ୍କା ହୋଇ ସବୁଦିନ ପାଇଁ ରହିଯିବ, ତାର ଏ ଫଟୋ
କଣ ହେବ ?

ରବି କଣ କହୁଛି, ସାବଣୀ ଜମାରୁ କିଛି ବୁଝି ପାରିଲାନି ।
ରବି କହିଲା—କଲେ, ମୋ କଥା ବୁଝି ପାରିଲୁନି କି ?

ସାବଣୀ ମୁଣ୍ଡ ହଲାଇ ନାହିଁ କଲା । ରବି ପୁଣି କହିଲା—
ଗୁରୁଜୀ ସେଦିନ କହୁଥିଲେ, ଯିଏ ଗୋପବନ୍ଧୁଙ୍କୁ ସବୁବେଳେ
ମନେ ପକେଇ ତାଙ୍କ ପରି କାମ କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରେ ତାର
ଫଟୋ ଲେଉଟା ହୁଏନା । ଘର କାନ୍ଥରେ ଖାଲି ଗୋପବନ୍ଧୁଙ୍କର
ଦାମିକା ଦାମିକା ଫଟୋ ମାରିଲେ କଣ ହେବ ? ସେଇ
ଫଟୋ ତଳେ ବସି ଆମେ ଯଦି ପରର ଅମଙ୍ଗଳ ପାଞ୍ଚିବା, ପରର
ଅମଙ୍ଗଳ କରିବା, ମିଛ କହିବା, ତେବେ ଏତେ ବଡ଼ ଦୟାଳୁ
ସତ୍ୟବାନ୍ ମଣିଷର ଫଟୋ ଟାଙ୍ଗି କି ଲାଭ ? ତାଙ୍କର ଫଟୋକୁ
ପୂଜା କରି କି ଲାଭ ?

ସାବଣୀ କଣ ଶୁଣିଲା କେଜାଣି ଆଉ କିଛି କହିଲାନି, କିଛିକୁ
ଟାଣିଲା, ଆ ଯିବା । ସଞ୍ଜ ଗାଧୋଇ ଆସିବା ।

ଦୁହେଁ ଆଗେଇ ଚାଲିଲେ । ଆଗେ ଆଗେ ସାବଣୀ,
ପଛରେ ରବି । ଖରା ବଢ଼ିଲାଣି । ଆଉ ଟିକିଏ ଗଲେ ସୂର୍ଯ୍ୟ ମୁଣ୍ଡ
ଉପରକୁ ଉଠିବେ । ସାଙ୍ଗରେ କେତେକ ପିଲା ଗାଧୋଇ ସାରି
ଫେରିଲେଣି । ଆଉ କେତେଜଣ ଭଲ ଲୁଗା ଜାମା ପିନ୍ଧି ମଣ୍ଡପ
ଆଡ଼କୁ ଆଗେଇଲେଣି । କେତେ ଖୋଲି କରତାଳ ଧରି
ଚାଲି ଗଲେଣି ।

ସାବଣୀ କହିଲା—ଆମେ ପଛରେ ପଡ଼ିଗଲେଁ । ଆମେ
ଗାଧୋଇ ସାରି ଆସିଲାବେଳକୁ ସବୁ ବୋଧହୁଏ ସେଇ ହୋଇ
ସାରିଥିବ । ଆମେ କିଛି ଶୁଣି ପାରିବା ନାହିଁ, କିଛି ଦେଖି
ପାରିବାନି ।

ରବି କିଛି ଉତ୍ତର ଦେଲାନି । ଦୁହେଁ ନିଜ ନିଜ ଘରଆଡ଼କୁ ଗଲେ । ରବିର ମା' କହିଲେ—କରେ ରବି ! ଏତେବେଳେ ଯ ଏ ଆଜି ଗାଧୁଆ ଶେଷ କରିନୁ କାହିଁକି ? ଯା—ଯା—ସଞ୍ଜଳ ଗାଧୋଇ ପକା ।

ରବି ତେଲ ଲଗାଇଲା । ମା' କହିଲେ ପୋଖରୀକୁ ଯା'ନା । କୁଅରେ ଗାଧୋଇଆ । ଦିନାକୁ ଡାକି ଆଣ । ସେ ପାଣି ଦି'ଟା କୁଅରୁ କାଢ଼ି ଦେବ ।

ସତେ ତ, ଏତେ ଗନ୍ଧାର କୁଅ । ଦିନା କାଢ଼ି ନ ଦେଲେ ନିଜେ ପାରନ୍ତା କେମିତି । ରବି ଦିନା ଘରକୁ ଗଲା । ଦିନା ତାଙ୍କର ଚାକର । ବାରି ପାଖରେ ତାରଘର । ସେ ଭାଗ ଗରିବ ସେ । ଦିନାର ସ୍ତ୍ରୀ ବାହାରେ ମୂଲ ଲାଗେ । ରବିର ବାପା ବାରିପାଖରେ ଛୋଟ ଦୁଇ ବଖରା ଘର ଛୁଡ଼ି ଦେଇଛନ୍ତି ଦିନା ପାଇଁ । ଦିନା ଅଧିକାଂଶ ବେଳେ ରବି ଘରେ କାମ କରେ । କେଉଁଦିନ କେମିତି ଅନମତି ନେଇ ବାହାରକୁ ମୂଲ ଲାଗିଯାଏ । ରବି ଦିନା ଘରକୁ ବହୁତ ବେଳେ ଯାଏ ଦିନା ସାଙ୍ଗରେ ଏଣୁ ତେଣୁ କଥା ହୁଏ । ନିଜେ ନ ଖାଇ କେତେ ଜନିଷ ଗରିବ ଦିନା ପାଇଁ ନେଇ ଦିଏ ।

ରବି ଦିନା ଘର ଭିତରକୁ ଗଲା । ପାଖ ଘର ଭିତରୁ କାହାର ଗଳା ଶୁଣାଗଲା । ଭାଗ ଥିର ଗଲା । ଲୋଟା କେମିତି ଥରୁଥିଲା । ଯିଏ କହୁଥିଲା ତା ଦେହରୁ ଯେମିତି ଜୀବନ ଛୁଡ଼ି ଯିବାକୁ ବସିଛି ।

ରବି ଦ୍ଵାରବନ୍ଦ ପାଖକୁ ଗଲା । କବାଟ ଘରଆଡ଼ଜା ହୋଇଛି । ଭିତରକୁ ଗଲା । ଦେଖିଲା ଦିନା ଘୋଡ଼ି ହୋଇ ଶୋଇଛି । ପାଖ ନିଆଁ ଉନ୍ମେଇରେ ରଖିନିଆଁ ଦିକ୍ ଦିକ୍ କରୁଛି ।

ତଥାପି ଦିନାର ଦେହ ଥରୁଛି । ପାଖରେ ଶୋଇଛି ଟିକି ପୁଅଟି ।
 ସେଇ ଟିକି ପୁଅଟି କାନ୍ଦୁଛି । ଦିନାର ଦେହ ହାତ ଥରୁଛି, ପାଟି
 ପାଟି ଖନି ମାରି ଯାଉଛି । ରବି ପାଖରେ ଠିଆ ହୋଇ ରହିଲା । ଦିନା
 ରବିକୁ ଦେଖି ଉଠି ବସିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କଲା; କିନ୍ତୁ ପାରିଲା ନାହିଁ ।
 ଥର ଥର କହିଲା—ବାବୁ ! ଭାରି ଜର, ସକାଳୁ ଭଲ ଥିଲା ।
 ହଠାତ୍ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଗଲା । ଏଣେ ପିଲାଟାର ଦେହବି
 ଭଲ ନାହିଁ । ତା ମା' ଯାଇଛି ମୂଲ ଲାଗି । ଆଉ କେତେ ବେଳକୁ
 ଫେରିବ କେଜାଣି ।

ବୁଢ଼ା ଦିନା ଆଉ କିଛି କହିପାରିଲା ନାହିଁ । କହିବାକୁ ଆଉ
 ତାର ଶକ୍ତି ଆସିଲାନି । ବାନ୍ତି ହେଲା—ଅଃ ! ଥୁ ଥୁ ଶବ୍ଦରେ
 ଛୋଟ ଘର ଖଣ୍ଡିକ କର୍ମ ଉଠିଲା । ପାଖରେ ଶୋଇଥିବା ଛୁଆଟି
 ବଡ଼ ପାଟିରେ କାନ୍ଦି ଉଠିଲା । ରବି ଗାଧୁଆ କଥା ଭୁଲିଗଲା ।
 ବୁଢ଼ା ପାଖରେ ବସି ପଡ଼ିଲା । ବୁଢ଼ାର ଗୁଡ଼ ଆଉଁସି ଦେଲା ।
 ବୁଢ଼ା ମୁହଁକୁ ବଳବଳ କରି ରହିଲା ।

ବୁଢ଼ାର ବାନ୍ତି ବଢ଼ି ଚାଲିଗଲା । ରବି ତାର ପିଠି ଆଉଁସି
 ଦେଉଛି । ବାନ୍ତି ହେଉଛି, ତଥାପି କଣ କହିବାକୁ ଦିନାର ପାଟି
 ଥର ଉଠୁଛି । କିଛି କହି ପାରୁନି । ଆଖି ତାର ଛଲଛଲ ହୋଇ
 ଉଠୁଛି ।

ବାନ୍ତି ଟିକେ ବନ୍ଦ ହେଲା । ପାଖରେ ଗଦାଗଦା ବାନ୍ତି ।
 ଘୋଡ଼ ହୋଇଥିବା କରିଆ ଖଣ୍ଡକରେ ଠାଏ ଠାଏ ବାନ୍ତି ।
 ରବିକୁ ଭଲ ଲାଗିଲା । ଦିନା ଦେହରୁ ବାନ୍ତିଲଗା କରିଆ ଖଣ୍ଡ
 ଆଗେ କାଢ଼ି ଆଣିଲା । ନିଜର ଭଲ ଗାମୁଛା ଖଣ୍ଡିକ ତା
 ଦେହରେ ଢାଙ୍କି ଦେଲା । ପାଣି ମାରି ତା ମୁହଁରୁ ବାନ୍ତି ସଫା

କରିଦେଲା । ଚାରିପାଖରେ ପଡ଼ିଥିବା ବାନ୍ତି ସଫା କରି ଦେଲା । ମାଛ ବେଡ଼ି ଆସୁଥିଲେ । ସଫା ହେବାରୁ ମାଛ ହେଲେନି । ଦିନା ଏସବୁ ଦେଖି ଥାଏ । ହାତ ହଲାଇ ଏକାମ କରିବାକୁ ରବିକୁ ମନା କରୁଥାଏ । ପାଟି ଫିଟାଇବାକୁ ତାର ଶକ୍ତି ନଥାଏ । ତଥାପି ହାତ ଠାରୁ ମନା କରୁଥାଏ । ରବି ମାନୁ ନ ଥାଏ । ବିପଦରେ ପଡ଼ିବ ଦିନା, ତାକୁ ସାହା ହେବାକୁ ହେବ ।

ଆଗରେ ଦିନାର ଏ ଅବସ୍ଥା, ମନ ଭିତରେ ତାହାର ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ମୂର୍ତ୍ତିଟିଏ ! ଗୋପବନ୍ଧୁ—ଉଜ୍ଜ୍ୱଳମଣି ଗୋପବନ୍ଧୁ ! ନିକଟରେ ଦେଖି ଆସିବି ଗୋପବନ୍ଧୁଙ୍କର କେତେ ସୁନ୍ଦର ଛବି । ମନେ ପଡ଼ିଯାଉଛି ଗୋପବନ୍ଧୁଙ୍କର ସେଇ ଉପଦେଶ, ମନେ ପଡ଼ିଯାଉଛି ବହିରେ ପଢ଼ିବା ଗୋପବନ୍ଧୁଙ୍କର ଜୀବନୀ, ମନେ ପଡ଼ି ଯାଉଛି ବହିରେ ପଢ଼ିବା ଗୋପବନ୍ଧୁଙ୍କର ଲୋକ ହିତକର କାମ ଗୁଡ଼ିକ, ହଇଜା, ମହାମାରୀ ଲାଗିଛି, ଲୋକ ମରୁଛନ୍ତି, ଗୋପବନ୍ଧୁ ନିଜେ ଦ୍ଵାରେ ଦ୍ଵାରେ ବୁଲି ଲୋକସେବା କରୁଛନ୍ତି । ନଈ ବଢ଼ିରେ ଦରଦାର ଭାସି ଯାଉଛି; ଲୋକେ ଉଛନ୍ତି ହେଉଛନ୍ତି, ଗୋପବନ୍ଧୁ ନିଜ ହାତରେ ସେମାନଙ୍କର ସେବା କରିଛନ୍ତି । ନିଜର ଜନ୍ମ କଲା ପୁଅ ମରଣ ମୁହଁରେ, କିନ୍ତୁ ଦେଶର ଶତ ଶତ ଲୋକଙ୍କର ସେବା ପାଇଁ ଧାଇଁ ଆସିଛନ୍ତି ପାଗଳପରି । ଆଖି ଆଗରେ ତାଙ୍କର ଦେଶର ଅଗଣିତ ମା' ଭାଇ, ଭଉଣୀ । ସେଇ ଗୋପବନ୍ଧୁ ତାଙ୍କର ସ୍ମୃତି ଦବସ ଆଜି ।

ବାହାରୁ ଭାସି ଆସିଲଣି କୀର୍ତ୍ତନସ୍ଵର—ପିଲାଙ୍କର ଆନନ୍ଦ ଚିତ୍କାର—ଲୋକଙ୍କର ପଟୁଆରର ଜୟଧ୍ଵନି, କିନ୍ତୁ ରବିର ସେ ଆଡ଼କୁ ନଜର ନାହିଁ । ଆଖି ଆଗରେ ତାର ଦିନାର ଏ ଶରପ

ଅବସ୍ଥା—ମନ ଭିତରେ ତାର ଉତ୍କଳମଣି ଗୋପବନ୍ଧୁଙ୍କର ସେଇ ଉତ୍କଳ ମୂର୍ତ୍ତି ।

ହଠାତ୍ ଘର ଭିତରକୁ ସାବଣୀ ପଶି ଆସିଲା । ଗାଧୋଇ ସାରି ସେ ଆସିଛି । ମୁଣ୍ଡ କୁଣ୍ଡେଇଛି, କେଡ଼େ ସୁନ୍ଦର ଶାଢ଼ୀ ପିନ୍ଧିଛି । ରବି ସେତେବେଳେ ପାଖରେ ପଡ଼ିଥିବା ଆଉ ଗଦାଏ ବାନ୍ତି ସଫା କରୁ ଥିଲା । ସାବଣୀ ଚିତ୍କାର କରି ଉଠିଲା—ଅଃ ! ଥୁ, ଥୁ—ଏ କଣମ ଏ କଣ କରୁଛୁ—ଛି, ଛି, ଥୁ, ଥୁ……

ସାବଣୀ ଆଉ ସେଠି ଦଣ୍ଡେ ନ ରହି ଧାଇଁ ଚାଲିଗଲା । ଟିକକ ପରେ ସାଙ୍ଗରେ ଧରି ପହଞ୍ଚିଲା ରବିର ବାପା, ଆଉ ମା'କୁ ।

ମା' ଦେଖୁ ଦେଖୁ ନାକରେ ଲୁଗା ଦେଇ କହି ଉଠିଲେ—
ହଇରେ, ହଇରେ ଟୋକା ! ଏ କଣ କରୁଛୁ ? ଗାଧୋଇ ଆସିବାର ପିଲଟୁ, ଏକଣ କରୁଛୁ ? କରେ ଦିନା ! ତୋ ର ବ ଟିକିଏ ଅକଲ ନାହିଁ ।

ଦିନର ଠିକ୍ ସେଇ ଅବସ୍ଥା । ପୁଣି ବାନ୍ତି କରିବାକୁ ଅଃ, ଅଃ, କରି ଆସିଲାଣି, ରବି ତାର ପିଠି ଆଉଁସିବାରେ ଲାଗିଲାଣି ।

ବାଦ୍ୟ ନାଦରେ ଶବ୍ଦ ବଢ଼ି ଉଠୁଛି । ଲୋକଙ୍କର ଜୟଧ୍ବନି ଭାସି ଆସୁଛି । ପିଲାଙ୍କର ଆନନ୍ଦ ଚିତ୍କାର ଭାସି ଆସୁଛି । ସାବଣୀ ଉତ୍କଳ ହୋଇ ଉଠୁଛି, ରବି ! ତେଣେ ସବୁ ସରିଗଲାଣି, ଏ କଣ କରୁଛୁ—ଆ—ଆ, ଯିବା ।

ରବି ଦିନାର ଦେହ ଆଉଁସି ଦେଉ ଦେଉ କହିଲା—ଏ ଆଗେ ଟିକେ ଭଲ ହେଉ ତା'ପରେ ମୁଁ ଯିବି ।

ରବିର ବାପା ତନ୍ମୟ ହୋଇ ରବିର ମୁହଁକୁ ଚାହିଁ ରହିଥିଲେ । ଦିନାର ଅବସ୍ଥାକୁ ଦେଖ ଥିଲେ । ବାହାରର ଆନନ୍ଦ ଧ୍ବନି ବାଦ୍ୟ ନାଦ ଶୁଣୁ ଥିଲେ କଣ ଭାବ ପୁଅକୁ କୁଣ୍ଡାଇ ଧରି କହି ଉଠିଲେ ରବିରେ ! ତୋର ଏ କାମ ଦେଖି ମୁଁ ଭାବି ଶାସି ହେଲି । ଯାହାଙ୍କର ପୂଜା ପାଇଁ ଆଜି ଏତେ ଆଡ଼ମ୍ବର, ଆଜି ଏତେ ସାଜସଜ୍ଜା, ଆଜି ଏ ଗାନ ବାଜଣ ସେ ଆଜି ସ୍ଵର୍ଗରେ । ଏଇ ପରି ପରର ସେବା କରିବାକୁ ସେ ଜୀବନର ପଣ କରିଥିଲେ । ସେ ସ୍ଵର୍ଗରେ ଥାଇ ତୋର ଏ କାମକୁ ସେମିତି ଖୁସି ହୋଇ ଦେଖୁଥିବେ, ଏ ବାଜା ବାଜଣା ଆଡ଼ମ୍ବର ଦେଖି ସେମିତି ଖୁସି ହେଉ ନ ଥିବେ । ତୁ ଆଜି ସେଇ ଉତ୍କଳମଣିଙ୍କର ପୂଜା ଭଲ ଭାବରେ କରି ପାରିଛୁ । ତୁ ପ୍ରକୃତ ବୀର ପୂଜା କରି ପାରିଛୁ ।

ରବି ବାପାଙ୍କର ଏ ପ୍ରଶଂସା ଶୁଣି ମଧ୍ୟ ନ ଶୁଣିଲା ପରି ଦିନାର ପିଠି ଆଉଁସି ଦେବାର ଲାଗିଛି । ଉତ୍କଳମଣି ଗୋପବନ୍ଧୁଙ୍କର ଛବି ଖଣ୍ଡି ତା ଆଖି ଆଗରୁ ନାହିଁ ଉଠୁ ।

